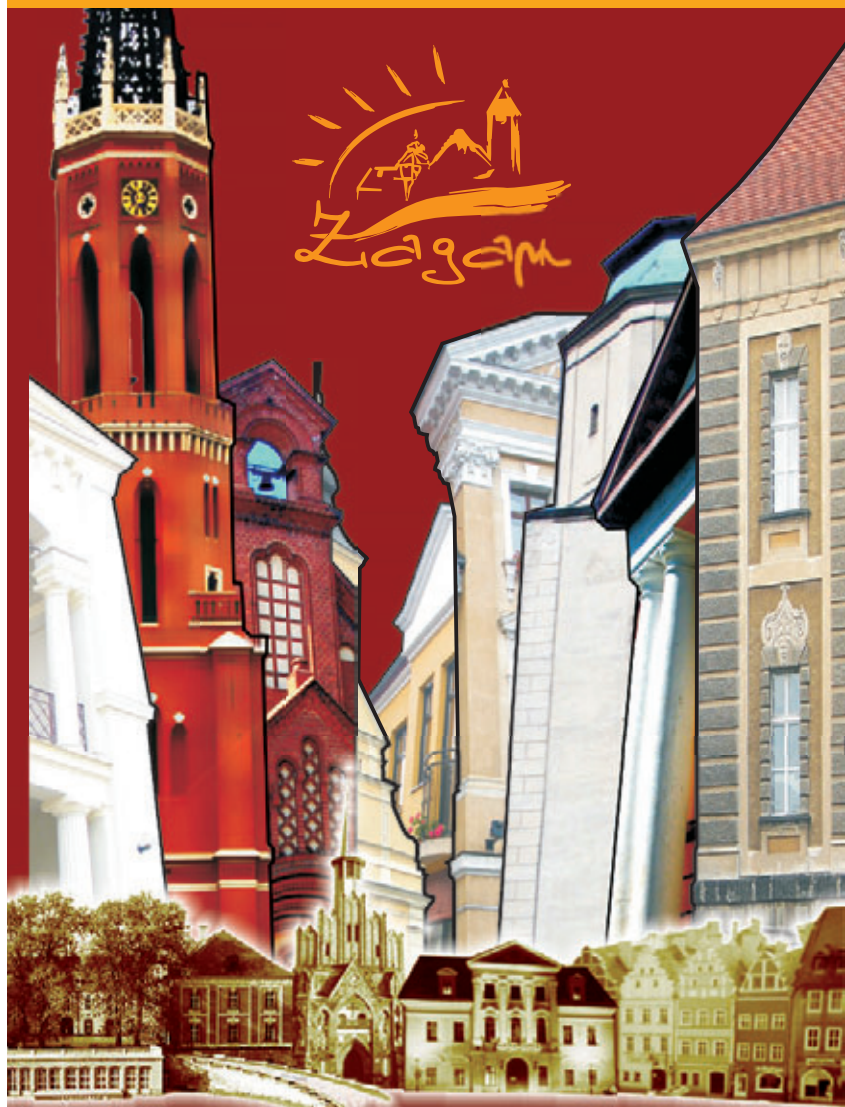

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

PAŁACYK - BUDYNEK URZĘDU MIASTA

Dawna willa fabrykanta Meyera, zbudowana w stylu klasycystycznym w 1847 r. Ostatnim jej właścicielem była rodzina Schönknecht.

Po 1945 r., siedziba miejskiego przedszkola, a po remoncie w 2006 r. instytucji miejskich.

KLEIN PALAST - STADTVERWALTUNG

Eine ehemalige Villa des Fabrikanten Meyer, erbaut im klassischen Stil im Jahre 1847. Der letzte Besitzer war die Fabrikantenfamilie Schönknecht.

Nach 1945 befand sich darin der städtische Kindergarten und nach Renovierung im Jahre 2006 arbeiten hier verschiedene städtische Behörden.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

WIEŻA WIDOKOWA

Jedyna pozostałość po ewangelickim kościele Łaski. Kościół ten zbudowany został w 1709 r. Po 1945 r. wojnie popadł w ruinę i został rozebrany w 1966 r. Wieżę kościoła (70 m) zbudowano w latach 1843-1846. W trakcie remontu w 2004 r. została ona adaptowana na wieżę widokową. W krypcie pod wieżą byli pochowani członkowie książęcej rodziny Bironów (Piotr Biron, jego żona Anna Dorota, córki Joanna i Paulina oraz Piotr Gustaw Herrmann książę Biron von Kurland).

AUSSICHTSTURM

Die restliche Bausubstanz der evangelischen Gnadenkirche, die im Jahre 1709 erbaut wurde. Nach 1945 wurde sie nicht mehr benutzt und zerfiel zu einer Ruine und 1966 wurde sie abgetragen. Der 84 m hohe Kirchturm, erbaut 1843-1846, wurde 2004 umfunktioniert zu einem Aussichtsturm. In der Krypta unter dem Turm ist die herzogliche Familie Biron beigesetzt Peter Biron, seine Gattin Anna Dorothea, die Töchter Joanna und Pauline und der Herzog von Kurland Peter Gustav Herrmann.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

KOŚCIÓŁ P.W. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

Użytkowany przez parafię Polsko-Katolicką. Zbudowany w 1902 r. w stylu neoromańskim dla gminy staroluterańskiej wg projektu Gustava Goetze z Berlina. Wyposażenie pierwotne niezachowane, obecne pochodzi z innych kościołów.

DIE KIRCHE ZUR ERHEBUNG DES HEILIGEN KREUZES

Dient der polnisch-katholischen Pfarrgemeinde und wurde 1902 vom Berliner Architekten Gustav Goetze erbaut. Die Inneneinrichtung ist nicht mehr erhalten. Die jetzige stammt aus anderen Kirchen.

4

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. DUCHA

Barokowy z lat 1701-1702, zbudowany przez opata klasztoru augustianów A.A. Thiela na miejscu dawnej kaplicy szpitalnej z XIV w., przebudowanej w XV w. na kościół. Wieża nadbudowana w 1785 r. Wyposażenie barokowe.

KIRCHE ZUM HEILIGEN GEIST

Barockbau, erbaut von Augustiner-Abt A.A. Thiel 1701-1702, auf den Grundmauern einer ehemaligen Hospitalkapelle aus dem 14.Jh., die im 15.Jh. zur Kirche umgebaut wurde. 1785 weiter ausgebaut. Die innere Ausstattung im Barockstil.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

TRAKT KSIĄŻĘCY

Wytyczony i wykonany w 2006 r., ze środków Unii Europejskiej. Przebiega od pałacu książęcego, ulicami: Szlachetną, Łużycką, Słowackiego, Pomorską do wieży widokowej (dzwonnica dawnego ewangelickiego Kościoła Łaski).

HERZOGLICHE ROUTE

Bestimmt und ausgeführt im Jahre 2006. Finanziert durch Unterstützung der EU. Sie verläuft vom Herzoglichen Schloss durch folgende Strassen: ulica Szlachetna, ulica Łużycka, ulica Słowackiego, ulica Pomorska bis zu dem evangelischen Gnadenkircheturm - jetzt der Aussichtsturm.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

DOM WDOWI

Zbudowany przez Ch. V. Schulze i L. Remondiniego w 1793 r., jako pałac żony księcia Piotra Birona Anny Doroty von Medem. Wczesnoklasycystyczny, wielokrotnie remontowany. Był siedzibą książęcych instytucji, po wojnie w wyremontowanym obiekcie ulokowano Urząd Miejski. Obecnie siedziba Rady Miasta, Burmistrza i Urzędu Miasta.

WITWENPALAST

Erbaut von Ch. V. Schulze und Remondini im Jahre 1793 für die Frau von Peter Biron Anna Dorothea v. Medem im frühklassischen Stil. Wurde oft umgebaut und später Sitz einiger herzoglicher Behörden. Nach dem 2. Weltkrieg verfallen. Wurde später renoviert als Sitz der Stadtbehörde. Jetzt Sitz des Stadtrates, des Bürgermeisters und der Stadtverwaltung.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

DAWNE KOLEGIUM I SEMINARIUM JEZUICKIE

W 1628 r., książę Albrecht Wallenstein utworzył kolegium jezuickie. Zbudowany w 1655 r. budynek gimnazjum został po pożarze odbudowany w latach 1689-1696 w stylu barokowym przez architekta Antonio Porta. W północnej części zespołu (w dawnym seminarium) w latach 1838-1928 funkcjonowało więzienie dla kobiet, następnie muzeum regionalne. Część południowa zespołu (dawne kolegium) użytkowane było przez gimnazjum. Zniszczone po 1945 r. obiekty wyremontowano w latach 1963-1965 i ulokowano w nich obecny Zespół Szkół Tekstylno-Handlowych oraz policję.

KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. PIOTRA I PAWŁA wzniesiony w końcu XIII w. dla sprowadzonych do Żagania franciszkanów. Przebudowany w latach 1486-1495, w 1515 r. rozbudowany od północy o kaplicę p.w. Matki Boskiej Bolesnej. Po ucieczce franciszkanów w 1539 r. luterkański, od 1633 jezuicki, następnie luterkański, wreszcie od 1658 r. ponownie jezuicki. W 1604 r. wzbogacony o wieżę po stronie zachodniej. Od 1660 r. modernizowany przez jezuitów (usunięcie protestanckiego wyposażenia). Po pożarach z 1688 i 1730 r. otrzymał wyposażenie barokowe, częściowo zachowane do czasów obecnych (ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, ambona). Po likwidacji zakonu jezuitów w 1776 r. kościół gimnazjalny.

KOLLEGIUM UND SEMINAR DER JESUITEN

1628 gründete Herzog Wallenstein das Jesuiten-Kollegium. Er ließ 1655 das Gymnasiums-Gebäude erbauen. Es wurde nach einem Brand im Jahre 1689 und 1696 im Barockstil vom herzoglichen Architekt Antonio della Porta neu aufgebaut. Im nördlichen Teil der Anlage (ehemaliges Seminar) befand sich 1838-1928 darin das Frauengefängnis und später das Heimatmuseum. Im südlichen Teil (ehemaliges Kollegium) stand das Gymnasium. Die nach 1945 zerstörten Gebäude wurden 1963-1965 renoviert für eine Textil- und Handelsfachschule und der Polizei.

PETER UND PAUL KIRCHE Erbaut Ende des 13. Jh. für die zugezogenen Franziskaner Mönche. Umgebaut 1480-1495. Sie wurde 1515 ausgebaut und an der Nordseite der Kapelle der heiligen Schmerzmutter errichtet. Nach Abzug der Franziskaner 1539 übernahmen die Lutheraner, ab 1633 die Jesuiten, nach dem folgten die Lutheraner und ab 1658 endlich wieder die Jesuiten. 1633 Anbau des Glockenturms. 1660 modernisierten die Jesuiten die Kirche im Barockstil und beseitigten die komplette protestantische Innenausstattung. Nach den Bränden 1688 und 1730 erhält sie eine neue Barockausstattung, die teilweise bis heute erhalten ist. (Hauptaltar, 2 Seitenaltäre und die Kanzel). Nach der Säkularisierung der Jesuiten (1776) wurde sie als Gymnasialkirche benutzt.

8

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

PAŁAC ADMINISTRACJI KSIĄŻECEJ

Zbudowany w końcu XVIII w. dla generalnego pełnomocnika księstwa żagańskiego. W 1813 r. mieszkał tu komisarz wojenny armii napoleońskiej pułkownik Marie-Henri Beyle (tworzący pod literackim pseudonimem Stendhal). Przed II wojną światową siedziba m.in. kamery książęcej. Po 1945 r. siedziba organów bezpieczeństwa PRL (UBP). Obecnie Sąd Rejonowy.

HERZOGLICHES VERWALTUNGSSCHLOSS

Erbaut Ende des 18. Jahrhunderts für den Generalbevollmächtigten des Herzogtums Sagan. 1813 residierte hier der Kriegskommissar der napoleonischen Armee, Oberst Marie-Henrie Beyle, später bekannt unter dem Pseudonym „Stendhal“. Vor dem 2. Weltkrieg Sitz der herzoglichen Kammerverwaltung. Nach 1945 Sitz kommunistischer Sicherheitsorgane. Jetzt Sitz des Bezirksgerichts.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

PAŁAC KSIĄŻĘCY

Zbudowany na rozkaz księcia Albrechta Wallensteina na miejscu piastowskiego zamku wzmiankowanego w XIV w. Budowa prowadzona przez architekta Vincencio Boccaccio w latach 1630-1634 nie została ukończona. Realizację inwestycji podjęli dopiero kolejni właściciele książę Wenzel Lobkovic i jego syn Ferdynand August. Budowę pałacu zakończono pod koniec XVII w. pod kierunkiem architekta Antonio della Porta. Za panowania księcia kurlandzkiego Piotra Birona część pomieszczeń otrzymała klasycystyczny wystrój. Na polecenie księżnej żagańskiej Doroty w 1847 r. powstała oranżeria rampowa po stronie południowej, przeprowadzono również przebudowę wnętrza. Kolejne prace remontowe zrealizowano w latach 1898 - 1906 i w 1922 r. Do czasów II wojny światowej na piętrze pałacu mieściło się muzeum wnętrza. W 1945 r. pałac został zdewastowany przez stacjonujące w Żaganiu oddziały Armii Czerwonej, bezcenne zbiory artystyczne zostały wówczas w większości wywiezione, bądź zniszczone. W roku 1983 r. zakończono prace remontowe. Obecnie pałac jest siedzibą Pałacu Kultury i Sportu oraz innych instytucji kulturalnych i miejskich.

HERZOGLICHES SCHLOSS

Erbaut auf Befehl des Herzogs Albrecht von Wallenstein an der Stelle der ehemaligen Piastenburg aus dem 14. Jahrhundert. Den Schlossbau führte der Architekt Vincenzo Boccacio 1630-1634 durch, wurde aber nicht fertiggestellt. Den Bau vollendete: Herzog Wenzel v. Lobkowitz und sein Sohn Ferdinand August unter der Bauleitung des herzoglichen Architekten Antonio della Porta. Während der Herrschaft des kurländischen Herzogs Peter Biron (ab 1786) erhielten die Innenräume eine klassische Ausstattung. Im Auftrag der Herzogin von Sagan, Dorothea, entstand im Jahre 1847 die Rampen-Orangerie an der Südseite. Auch die Innenräume wurden umgebaut. Weitere Renovierungsarbeiten wurden 1898-1906 in größerem Umfang durchgeführt und nach dem 1. Weltkrieg 1922 fortgesetzt. Im 1. Stock befand sich bis zum Ende des 2. Weltkriegs ein Museum für Interieur. Danach wurde das Schloß durch die Rote Armee geplündert und zerstört. Kostbare Kunstgegenstände auch Sammlungen wurden zum großen Teil abtransportiert oder zerstört. 1983 wurde die Renovierung des Schlosses beendet. Jetzt befinden sich im Palast kulturelle und städtische Einrichtungen.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

ZESPÓŁ SZPITALNY ŚW. DOROTY

W skład kompleksu wchodzi: kościół p.w. Św. Krzyża (średnio-wieczny, przebudowany w 1849 r. w stylu neogotyckim), neogotycki szpital ufundowany przez księżną żagańską Dorotę (zbudowany w latach 1851-1859) oraz budynek Szkoły Doroty i pensjonatu gospodarstwa domowego z 1906 r., następnie użytkowany jako szpital położniczy. Obecnie obiekty adaptowane są na siedzibę Europejskiego Centrum Muzycznego.

DIE ANLAGE HOSPITAL HL. DOROTHEA

Darin befinden sich die hl. Kreuzkirche aus dem Mittelalter, umgebaut 1849 im neugotischen Stil. Das neugotische Hospital wurde von der Herzogin Dorothea 1851-1859 gestiftet. Außerdem die Dorotheenschule und das Haushaltspensionat (1906). Es wurde auch als Frauenklinik benutzt. Jetzt umgebaut als Europäisches Musikzentrum.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. KRZYŻA

Kościół z 1 poł. XIV w., powstały na miejscu starszej kaplicy dla trędowatych. Odbudowany w 1701 r. z inicjatywy opata augustianów A. A. Thiela, w latach 1844-1849 przebudowany w stylu neogotyckim przez księżną żagańską Dorotę pod kierunkiem Leonarda von Schatzberga. W kościele spoczywają przedstawiciele żagańskiej rodziny książęcej: Katarzyna Wilhelmina (zm. 1838), Dorota (zm. 1862) i jej najstarszy syn Ludwik Napoleon (zm. 1898). Wyposażenie kościoła neogotyckie, o znacznych wartościach artystycznych. Przy elewacji południowej kościoła znajduje się nagrobek Schatzberga (zm. 1851).

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

PARK PAŁACOWY

Pierwotnie barokowy, założony w końcu XVII w. przez księząt von Lobkovic. W czasach Piotra Birona wzbogacony o budowle klasycystyczne – oranżerię nad Bobrem (1796-1799) i dom kawalerski (ok. 1799) wg projektów Ch. V. Schultze. Park został zniszczony podczas wielkiej powodzi z 1804 r. Z inicjatywy księżnej Doroty Talleyrand, zainspirowanej słynnym parkiem Hermanna księcia von Pückler w Muskau, w latach 1844-1859 park żagański przekształcono na krajobrazowy pod kierunkiem Friedricha Teicherta. W skład założenia wchodziły: park przedni (pałacowy, zwany również kwiatowym), park środkowy (Bazanciarnia) oraz park górny (Kammerau). Park przedni posiadał charakter ozdobny, a za jego najpiękniejszy fragment uznawano Ogród Holenderski przy oranżerii. Księżna Dorota w części sąsiadującej z pałacem poleciła wybudować, m.in. cieplarnię (1848 r.), Domek Portiera (1848 r.), Domek Wędkarski nad stawem karpiowym (1853 r.). Przy ufundowanym przez nią Szpitalu p.w. św. Doroty w latach 1854-1855 powstał ogród szpitalny. Na terenie dwóch pozostałych części parku rozmieszczono liczne punkty widokowe. Zapoczątkowane przez matkę dzieło kontynuował książę Ludwik Napoleon. Zaprojektował on na nowo Ogród Holenderski (zwany odąd Ogrodem Ludwika), wprowadził urządzenia wodne takie, jak fontanna główna przed wjazdem do pałacu po stronie południowej (1865 r.) i Fontanna Neptuna przed skrzydłem wschodnim (1874 r.) oraz wystrój rzeźbiarski (dwa posągi Wiktorii przed fasadą pałacu, posąg Diany na Wyspie Marii, posąg Wenus przy Moście Elżbiety, posągi Hebe i Merkurego (przed oranżerią).

Okalający pałac park miejski, dawniej książęcy, należy do obiektów najwyższej rangi. Dawniej słynął z wystroju kwiatowego i uznawany był już w poł. XIX w. za jeden z najpiękniejszych w Niemczech. Obecnie jest jednym z największych zabytkowych parków miejskich w Polsce.

SCHLOSSPARK

Ursprünglich wurde der barocke Schlosspark Ende des 17.Jh. von den Herzögen v. Lobkowitz angelegt. In der Regierungszeit Peter v. Biron wurde der Bau durch klassische Bauten bereichert, wie die Orangerie am Bober (1796-1799) und ein Kavaliershaus (1799) nach dem Entwurf des Architekten Ch. V. Schultze. Der Park wurde durch ein Hochwasser des Bober zerstört und wurde in einigen Bereichen von der Herzogin Katharina Wilhelmine wieder neu gestaltet. Herzogin Dorothea wurde durch den berühmten Park des Fürst Pückler - Muskau inspiriert und ließ vom Hofgärtner Friedrich Teichert (1844-1859) ihren Schlosspark als Landschaftspark umgestalten. Der Schlosspark wurde unterteilt in drei separate Anlagen. In den vorderen Park (Schlosspark, auch Blumenpark genannt) den mittleren Park (Fasenerie) und den oberen Park (Kammerau). Der vordere Park prunkte als Ziergarten und sein schönster Teil war der holländische Garten an der Orangerie. In dieser Zeit entstanden im Park zahlreiche Bauten, u.a. das Portier-Häuschen und das Angel-Häuschen am Teich. Bei dem von der Herzogin Dorothea gestifteten Dorotheen - Hospital wurde der Hospitalgarten angelegt. Außerdem wurden verschiedene, idyllische Plätze geschaffen, von denen man einen wunderschönen Ausblick auf den Park hatte. Ihr Sohn Herzog Ludwig Napoleon führte das Werk der Mutter fort. Er gestaltete den „holländischen Garten“ neu und wurde als Ludwig-Garten umbenannt. Die Verschönerung des Parks wurde durch Wasserspiele ergänzt. Durch die Hauptfontäne an der Südseite (1865) und den Neptun-Brunnen vor dem Ostflügel des Schlosses (1874) und verschiedene Statuen 2 Viktorias - Statuen, 1 Diana - Statue auf der Marieninsel, die Venus - Statue an der Elisabeth - Brücke und Hebe - und Merkur - Statuen vor der Orangerie.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

WIEŻA RATUSZOWA

Neorenesansowa, zbudowana w 1869 r. wg projektu Lehoffera z wykorzystaniem fragmentów ratusza gotyckiego z XIV-XVI w. Architektura wieży nawiązuje do Palazzo Vecchio we Florencji. Na I piętrze zachowało się sklepienie kryształowe z pierwszej połowy XVI w. Obecnie użytkowana przez żagańskie muzeum.

RATHAUSTURM

Neorenaissance, erbaut nach einem Entwurf von Lehoffer, unter Verwendung von Teilen des gotischen Rathausturmes aus dem 14.-16. Jh. Als Vorbild diente der Pallazzo Vecchio in Florenz. Im 1.Stock befindet sich ein Kristallgewölbe aus der 1. Hälfte des 16.Jh. Der Turm wird jetzt vom Saganer Museum genutzt.

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

ZESPÓŁ POAUGUSTIAŃSKI

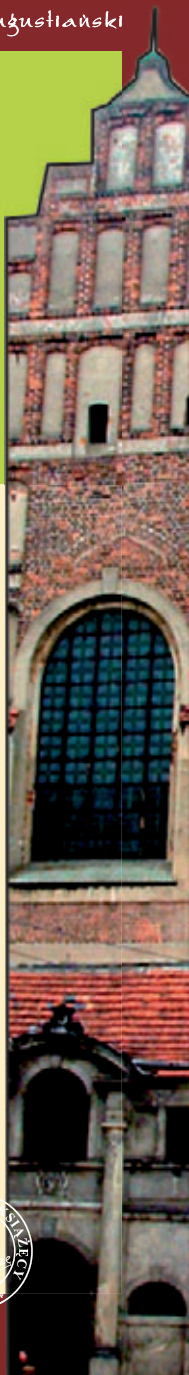
W 1299 r. Konrad II Garbaty przekazał sprowadzonym do Żagania augustianom swój zamek. W XIV w. powstało właściwe założenie klasztorne, z którym w 2 poł. XIV w. scalono dawny zamek książęcy. Za czasów opata Ludolfa (1394-1422) powstały kaplica św. Anny i biblioteka w skrzydle wschodnim. W 2 poł. XVI w. prowadzona była rozbudowa klasztoru w duchu renesansu. Po wielkim pożarze z 1730 r. część obiektów rozebrano, rozbudowano skrzydło północne i zachodnie, które następnie przebudowano na szkołę nowicjatu i konwikt (1740-1758, proj. M. Frantz). W 1736 r. powstał wspaniały wystrój biblioteki klasztornej z freskami wybitnego malarza śląskiego G. W. Neunhertza. Wnętrze biblioteki słynie z doskonałej akustyki dzięki odpowiednio ukształtowanemu sklepieniu. Jest ono jednym z nielicznych znanych na świecie tzw. „sklepień szeptanych”. Z inicjatywy opata Felbigera powstały w klasztorze dwa obserwatoria astronomiczne. W latach 1783-1795 pod patronatem augustianów w klasztorze działało obserwatorium pierwszej sieci meteorologicznej świata „Societas Meteorologica Palatina”. Po kasacji zakonu w 1810 r. najcenniejsze zbiory biblioteczne oraz instrumenty astronomiczne wywieziono do Wrocławia. Na pocz. XIX w. dawnych budynkach klasztornych prócz plebani ulokowane były: szkoła elementarna, Sąd Ziemski, Królewski Urząd Pocztowy oraz więzienie. Większe prace remontowe i konserwatorskie przeprowadzono dopiero po 1945 r. odbudowano budynek konwiktu i adaptowano go na hotel turystyczny (1970-1974), w latach 70-tych zabezpieczono polichromie w bibliotece, w 1999 r. rozpoczęto prace konserwatorskie w skrzydle wschodnim.

Obecnie na terenie klasztoru znajduje się plebania, biuro parafialne oraz hotel. W południowo-zachodniej części zespołu klasztorne go usytuowana jest gotycka słodownia z XV w.

AUGUSTINER KLOSTERANLAGE

1299 übergab Herzog Konrad II der Bucklige sein Schloss den Augustinern, als sie nach Sagan zogen. Im 14.Jh. entstand richtige angelegte Klosteranlage. In der Regierungszeit von Abt Ludolf (1394-1422) entstanden die Annakapelle und die Klosterbibliothek im Ostflügel. In der 2. Hälfte des 16. Jh. wurde das Kloster im Renaissance Stil ausgebaut. Nach einem großen Brand (1730) riss man einige Gebäude ab. Ausgebaut wurden der Nord- und Westflügel und später als Novizen- und Konviktschule genutzt (1740-1758 nach Entwurf M. Frantz.) 1736 entstand in prächtiger Ausstattung die Klosterbibliothek mit Fresken des schlesischen Malers G.W. Neunhertz. Die innere Bibliothek ist berühmt durch seine einmalige Akustik, Dank eines speziell dafür gebildeten Gewölbes. Es ist in der Welt bekannt als das so genannte „Flüstergewölbe“. Auf Anregung des Abts Felbiger entstanden im Kloster 2. astronomische Observatorien. 1783 -1795 wurden unter der Obhut der Augustiner im Turm des Klosters eine Station des ersten meteorologischen Beobachtungsnetzes der Welt, Societas Meteorologica Palatina, installiert. Nach Säkularisierung des Klosters (1810) wurden Teile der Bibliothek und astronomische Geräte nach Breslau verlegt. Anfang des 19.Jh. benutzte man die Klostergebäude, außer dem Pfarrhaus, als Elementarschule, Landgericht, königliches Postamt und Gefängnis. Nach 1945 führte man größere Renovierungsarbeiten durch und das Konviktsgebäude wurde wieder aufgebaut und als Touristenhotel eingerichtet. (1970-1974) Jetzt befindet sich auf dem Klostergelände das Pfarrhaus mit Büro und ein Hotel. Im Süd -Westteil des Geländes steht das gotische Malzhaus. (15.Jh.)

16

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

POCZTA

Ekлекtyczny budynek poczty został zbudowany w latach 1883-1884 wg projektu architektów Klose i Waltera z Legnicy. W 1904 r. i 1928 r. rozbudowana. Zabytkowe wyposażenie wnętrz nie zachowało się.

oxta

Pocxta

Pocxta

Pocxta

Pocxta

POSTAMT

Eklektizismus-Stil, wurde 1883-1884 nach Entwurf der Architekten Klose und Walter aus Liegnitz erbaut, 1904 und 1928 erweitert. Die alte Einrichtung ist nicht mehr erhalten.

oxta

Pocxta

Pocxta

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

**KOŚCIÓŁ P.W.
NAWIEDZENIA NMP
„na górze”**

Zbudowany w 1404 r. jako drewniany, w 1444 r. przebudowany w konstrukcji murowanej, w 1484 r. otrzymał późnogotyckie sklepienia sieciowe. Wyremontowany w 1691 r. i rozbudowany o kaplicę, do której sprowadzono figurę św. Rocha z 1483 r. Z inicjatywy opata Leista (1747-1752) rozbudowany w kierunku zachodnim i zwieńczony sygnaturką. W obecnej postaci barokowej z zachowanymi częściowo cechami gotyku. Wyposażenie wnętrza późnorenesansowe, manierystyczne i barokowe (trzy ołtarze).

KAPLICA BOŻEGO GROBU rozpoczęta w 1598 r. z inicjatywy opata Jakuba II, ukończona przez jego następcę Tschauera (1600-1603). Budowla jest wierną kopią kaplicy Grobu Świętego w Görlitz (1481-1504), wzorowanej na Kaplicy Grobu Chrystusowego w Jerozolimie. W okresie świąt Wielkanocnych w XVII i XVIII w. miejsce licznych pielgrzymek wiernych z terenów Łużyc, Śląska i Brandenburgii. W pobliżu znajdują się barokowe kaplice z 1691 r.: Namaszczenia (wzorowana na kaplicy w Görlitz) i Św. Krzyża. Przy murze cmentarnym od strony ul. Piastowskiej neoromańskie mauzoleum księżnej Pauliny z domu de Castellane (1823-1895), drugiej żony księcia żagańskiego Ludwika Napoleona.

BERGELKIRCHE

1404 aus Holz erbaut und später in Massivbauweise 1444. Im 17. und 18.Jh. umgebaut und die hl. Rochuskapelle angebaut. Auf Anordnung des Abts Leist (1747-1752) wurde für die Glocke ein Dachreiter aufgesetzt. Ihr gegenwärtiges Aussehen ist Barock mit gotischen Relikten. Die innere Ausstattung ist in Spätrenaissance und Manierismus und 3 Altäre in Barock.

DAS HEILIGE GRAB Baubeginn auf Anordnung des Abt Jakob II, vollendet von seinem Nachfolger Tschauer. (1600-1603) Detailgetreuer Nachbau der Kapelle des heiligen Grabes in Görlitz (1481-1504), die auch als Original-Nachbau des heiligen Christus-Grabes in Jerusalem gilt. Während der Osterfeste im 17./18. Jh. war sie eine Pilgerstätte für die Gläubigen der Lausitz, Schlesiens und Brandenburg. Daneben befinden sich Barockkapellen von 1691: die Salbungskapelle (Nachbau aus Görlitz) und die Kapelle des Heiligen Kreuzes. An der Friedhofsmauer der Westseite steht ein neo-romanisches Mausoleum für die Herzogin Pauline (geb. de Castellane, 1823-1895), der 2. Ehefrau des Saganer Herzogs Ludwig-Napoleon Talleyrand.

SKWER CZOŁGISTY

Na którym znajdują się: Centrum Tradycji Polskich Wojsk Pancernych, Pomnik gen. broni Stanisława Maczka legendarnego dowódcy 1 Dywizji Pancernej odsłonięty we wrześniu 2005r. oraz Pomnik Chwały 1 Drezdeńskiego Korpusu Pancernego odsłonięty we wrześniu 2007r. Obydwa pomniki wykonane przez zagaińskiego artystę Tomasza Filara. Ponadto na Skwerze Czołgisty znajduje się: czołg T-34, T-55, T-72, i M.-36 Sherman.

GENERAL
STANISŁAW
MACZEK
1892-1994

*„Dziś polska historia ma
cokolwiek smutniejszy ton
- ponieważ tu stał gen. Maczek.”*

Tomasz Filar

EHRENPLATZ FÜR POLNISCHE PANZERSOLDATEN

Hie befindet sich: Zentrum über die Tradition des poln. Panzerheeres, Denkmal General Stanisław Maczek legendärer Kommandeur der. Panzerdivision, enthüllt Sept. 2005, Ehrendenkmal des 1. Dresdner Panzerkorps, enthüllt Sept. 2007. Beide Monumente wurden geschaffen vom Zaganer Künstler Tomasz Filar. Ausserdem befinden sich hier Panzer: T -34, T 55, T -72 u. M -36 Sherman.

19

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

ROCHUSBURG, OBECNIE PARK ŚW. ROCHA

Zbudowany w 1484 r. tym miejscu kościół p.w. św. Rocha spowodował ustąpienie z miasta zarazy. Świątynia została rozebrana w 1542 roku, a figurę św. Rocha przeniesiono do wybudowanej w tym celu w kościele „na górze” kaplicy. Na zboczach wzniesienia uprawiano winną latorośl. W połowie XIX w. w zbudowanym w stylu angielskiego gotyku pałacu mieszkał starosta powiatu hrabia Fabian zu Dohna. Kolejny właściciel pałacu Gustaf Paalen przebudował pałac w 1912 r. w stylu neobaroku, pod kierunkiem wybitnego wiedeńskiego architekta Ludwiga Baumanna. W pałacu „szczęśliwe dzieciństwo” spędził przyszły, wybitny, światowej sławy malarz i teoretyk surrealizmu **Wolfgang Paalen** (1905-1959). W czasie II wojny światowej w pałacu znajdował się urząd budowlany Luftwaffe. Po zajęciu miasta przez Armię Czerwoną w pałacu zostało ulokowane dowództwo 1 Frontu Ukraińskiego (marszałek I. Koniew). Po zakończeniu wojny opustoszały pałac uległ dewastacji. Obecnie zachowana parterowa część pałacu jest własnością prywatną.

ROCHSBUG, ZURZEIT DER PARK ZUM HEILIGEN ROCH

Die im Jahre 1484 an diesem Ort erbaute Kirche zum Hl. Roch soll dazu beigetragen haben, dass die Seuche in der Stadt nachgelassen hat. Der Tempel wurde 1542 abgerissen und die Skulptur des Heiligen Roch wurde zur zu diesem Zweck erbauten Kapelle in der Kirche „Auf dem Bergchen“ gebracht. An deren Steilhang wurde Wein angebaut. In der Hälfte des 19. Jahrhunderts wohnte im Palast im englischen Gotikstil der Landrat des Kreises der Graf Fabian zu Dohna. Der folgende Palastbesitzer Gustaf Paalen ließ den Palast unter der Leitung des hervorragenden Wiener Architekten Ludwig Baumann im Jahre 1912 zu einem neobarocken Gebäude umbauen. Im Palast verbrachte der künftige, hervorragende, weltbekannte Maler und Surrealismus-Theoretiker **Wolfgang Paalen** (1905-1959) seine „glückliche Kindheit“. Während des 2. Weltkrieges befand sich im Palast das Amt für das Bauwesen der Luftwaffe. Nachdem die Rote Armee die Stadt eingenommen hatte, wurde das Kommando der 1. Ukrainischen Front (Marschall I. Koniew) im Palast untergebracht. Nach dem Krieg wurde der leerstehende Palast zerstört. Das erhaltene Erdgeschoss des Palastes gehört zurzeit zu einer privaten Person.

20

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

CMENTARZ „NA GÓRCIE”

Cmentarz powstał w 1539 r. jako miejsce ostatniego spoczynku dla ludności katolickiej. Powiększony i częściowo ogrodzony za czasów opata Jakoba II Liebiga (1583 – 1600). W 1690 r. cmentarz otoczono murem z dwiema bramami wejściowymi, a w 1847 r. powiększony został w kierunku południowym. Cmentarz obecnie nie jest użytkowany. Przy murze biegnącym wzdłuż ul. Piastowskiej wznosi się, wybudowana z kamienia i cegły, neoromańska kaplica grobowa księżnej **Pauline z domu de Castellane** (1823 – 1895), księżnej żagańskiej od 1862 r., żony Napoleona Ludwika de Talleyrand – Périgord. Na cmentarzu miejsce ostatniego spoczynku znalazło wiele znamienitych osób – duchownych, profesorów gimnazjum, urzędników, kupców i rzemieślników. Tutaj spoczęli także m.in. **Johann Pankl** (1794 – 1850) oraz **Terezie Panklová z domu Novotná** (1797 – 1863), rodzice najsłynniejszej czeskiej pisarki, prekursorki nowej czeskiej prozy, **Bożeny Němcovej**, która światową sławę zawdzięcza swojej opublikowanej w 1855 r. powieści *Babička* (*Babunia*). Najcenniejszym obiektem znajdującym się na cmentarzu jest kaplica Bożego Grobu, zbudowana z inicjatywy opata zakonu augustianów Jakuba II w latach 1598-1603.

FRIEDHOF

„AUF DEM BERGCHEN“

Der Friedhof wurde im Jahre 1539 als Ruheplatz für katholische Einwohner angelegt. Er wurde zur Zeit des Abtes Jakob II. Liebig (1583 – 1600) vergrößert und teilweise eingezäunt. 1690 wurde der Friedhof ummauert und es wurden zwei Eingangstore gebaut und er wurde 1847 in der südlichen Richtung vergrößert. Zurzeit wird der Friedhof nicht genutzt. An der Mauer der Piastowska-Str. entlang erhebt sich eine aus Stein und Ziegel gebaute neoromanische Grabkapelle der Herzogin **Pauline geborene de Castellane** (1823 – 1895), Saganer Herzogin seit 1862, der Frau von Napoleon Ludwik de Talleyrand-Périgord. Auf dem Friedhof fanden viele berühmte Personen – Geistliche, Professoren vom Gymnasium, Beamten, Kaufmänner und Handwerker, ihre letzten Ruhe. Hier wurden auch u.a. **Johann Pankl** (1794 – 1850) und **Terezie Panklová geborene Novotná** (1797 – 1863), die Eltern der bekanntesten tschechischen Schriftstellerin, der Vorläuferin der neuen tschechischen Prosa, **Božena Němcová**, die durch ihren Roman *Babička (Oma)* aus 1855 weltbekannt wurde, begraben. Das wertvollste Objekt auf dem Friedhof ist die Kapelle des Heiligen Grabes, die in den Jahren 1598-1603 auf die Initiative des Abts des Augustinnerordens Jakob II. hin erbaut wurde.

21

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

NOWE MIASTO

Szybki rozwój miasta na lewym brzegu Bobru rozpoczął się w połowie XIX w. po zburzeniu obwarowań miejskich. Drewniany most na rzece Bóbr zastąpił w 1882 r. zbudowany z granitu i piaskowca wsparty na sześciu filarach most o dł. 95 m, szer. 8,60, wys. 9 m. Powstały tutaj liczne fabryki włókiennicze, koszary artyleryjskie (1852 r, 1886 r. i 1913 r.), szpital wojskowy (1880 r.), gazownia (1863 r.), wodociągi (1893 r.), dworzec kolejowy (1846 r.), browar (1863 r.) parowozownia, osiedla mieszkaniowe, warsztaty rzemieślnicze, hotele i restauracje, miejski plac turniejowy (1861 r.), stadion (1923), piekarnia (1901 r.), młyn olejowy, przedszkole (1841 r.) i szkoła - obecnie budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących (1923 r.)

NEUSTADT

In der Hälfte des 19. Jhs., nachdem die Stadtbefestigungsanlagen abgerissen worden waren, wurde mit einer raschen Stadtentwicklung auf dem linken Ufer von Bober begonnen. Eine Holzbrücke über dem Fluss Bober wurde 1882 durch eine Brücke aus Granit und Sandstein, die auf 6 Pfeifern gestützt wurde, mit einer Länge von 95 m, Breite von 8,60 m und Höhe von 9 m ersetzt. Hier sind mehrere Textilfabriken, Kaserne (1852, 1886 und 1913), Militär-Krankenhaus (1880), Gaswerk (1863), Wasserleitungen (1893), Bahnhof (1846), Brauerei (1863), Lokschruppen, Wohnsiedlungen, Handwerksstätten, Hotels, Restaurants, Stadtturnierplatz (1861), Stadion (1923), Bäckerei (1901), Ölmühle, Kindergarten (1841) und eine Schule – zurzeit das Gebäude des Komplexes der Allgemeinbildenden Schulen (1923) entstanden.

22

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

DWORZEC KOLEJOWY

Historia żagańskiego kolejnictwa liczy już sobie ponad 160 lat. W 1845 r. rozpoczęto budowę linii kolejowej Głogów – Żagań – Jankowa Żagańska. Pierwsza lokomotywa wjechała na żagański dworzec 26 lipca 1846 r., oficjalne otwarcie linii nastąpiło w dniu 1.10.1946 r. W Jankowej Żagańskiej łączyła się z Dolnośląsko – Marchijską linią kolejową umożliwiając mieszkańcom Żagania komunikację z Wrocławiem i Berlinem. W 1871 r. oddano do użytku linię Żagań – Żary. W 1875 r. otwarto linię kolejową Żagań – Legnica, w 1890 r. linię Żagań – Nowa Sól, a piętnaście lat później linię Żagań – Świątoszów – Zebrzydowa. Żagański dworzec kolejowy był jednym z najważniejszych węzłów kolejowych na północy Śląska, który łączył linie kolejowe z 7 kierunków. Dogodny transport kolejowy przyczynił się do lokalizacji przemysłu, jednostek wojskowych a także, podczas I i II wojnie światowej, lokalizowano tutaj obozy jenieckie. Część jeńców z obozu Stalag Luft 3, którzy tunelem wydostali się na wolność w nocy 24/25.03.1944 r., kontynuowała ucieczkę kolejną wsiadając do pociągów odchodzących z żagańskiego dworca. Słynna ucieczka alianckich oficerów lotnictwa, zwana popularnie Wielką Ucieczką (**Great Escape**) została wielokrotnie opisana w literaturze i sfilmowana.

W latach 1945 – 1958 stacja kolejowa w Żaganiu podlegała Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych we Wrocławiu, później – w Poznaniu. W czerwcu 1971 r. na tutejszy dworzec przyjechała pierwsza lokomotywa spalinowa. 31 maja 1991 r. odbył się ostatni kurs pociągu prowadzonego lokomotywą parową.. Pierwszy dworzec kolejowy spłonął w 1876 r. Obecny budynek dworca kolejowego wyposażony w 5 peronów, zbudowany został w 1913 r.

c kolejowy

Dworzec kolejowy

Dworzec kolejowy

BAHNHOF

Das Żaganer Eisenbahnwesen existiert schon seit über 160 Jahren. Im Jahre 1845 wurde mit dem Bau der Bahnlinie Głogów – Żagań – Jankowa Żagańska begonnen. Die erste Lokomotive fuhr am 26. Juli 1846 in den Żaganer Bahnhof ein und die offizielle Eröffnung der Linie fand am 1.10.1946 statt. In Jankowa Żagańska wurde sie mit der Bahnlinie Dolnośląsko - Marchijska verbunden, wodurch den Einwohnern die Zugfahrt nach Wrocław und Berlin ermöglicht wurde. 1871 wurde die Linie Żagań – Żary in Betrieb genommen. 1875 wurde die Bahnlinie Żagań – Legnica eröffnet und 1890 die Linie Żagań – Nowa Sól, und 15 Jahre später die Linie Żagań – Świątoszów - Zebrydowa. Der Żaganer Bahnhof war einer der wichtigsten Bahnknoten im Norden von Schlesien, der die Bahnlinien aus 7 Richtungen verband. Der günstige Bahnverkehr hat zur Ansiedlung von Industrie und Militär beigetragen. Während und nach dem 1. und 2. Weltkrieg wurden hier Gefangenenlager eingerichtet. Ein Teil der Gefangenen aus dem Lager Stalag Luft III, die in der Nacht vom 24/25.03.1944 durch einen Tunnel in die Freiheit gelangten, setzte die Flucht mit der Bahn fort, indem sie in die Züge, die aus dem Żaganer Bahnhof abfuhren, einstiegen. Die bekannte Flucht von 76 Offizieren der britischen Luftwaffe, die populär „Gesprengte Kette“ (Great Escape) genannt wird, wurde mehrmals in der Literatur beschrieben und verfilmt.

In den Jahren 1945 - 1958 unterlag der Bahnhof in Żagań der Leitung der Kreisstaatsbahn in Breslau und später in Posen. Im Juni 1971 kam im hiesigen Bahnhof die erste Verbrennungslok an. Am 31. Mai 1991 fand die letzte Fahrt des mit Dampflok geführten Zuges statt. Das jetzige Gebäude des Bahnhofs ist mit 5 Bahnsteigen ausgestattet, es wurde 1913 gebaut.

Dworzec kolejowy

Dworzec kolejowy

23

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

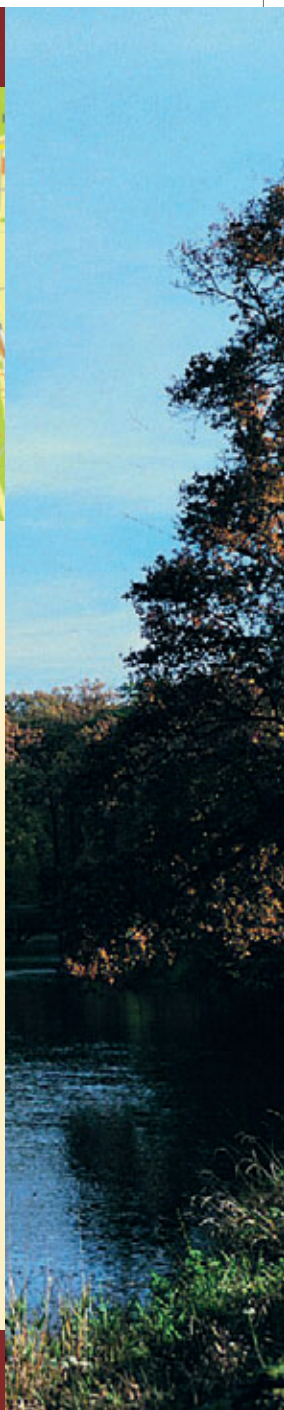
PARK ŚRODKOWY – BAŻANCIARNIA

Część parku (wyspa) położona jest między dwiema odnogami Bobru. Po objęciu władzy przez księżną Dorotę de Talleyrand – Périgord (1844 r.) podjęto starania mające na celu uporządkowanie całego parku, w tym Bażanciarni. Najwięcej wysiłku włożono w 1850 r., gdy zasypano martwą odnogę Bobru, wytyczono ścieżki spacerowe, oznaczono atrakcyjne miejsca parku kamiennymi głazami i zbudowano most Doroty (zwany później „Królewskim” na cześć Fryderyka Wilhelma IV), łączący tę część parku z dworcem kolejowym i parkiem górnym. W 1851 r. osuszono zabagnioną Dolinę Radziwiłłów i Łąkę Doroty leżącą na północno – zachodnim skraju Bażanciarni. Tutaj w 1935 r. zbudowano kąpielisko miejskie. Wygląd pawilonu kąpieliska inspirowany jest wpływami architektury Dalekiego Wschodu. Na terenie kąpieliska zachował się głaz z wrytym napisem Dorotheen Aue. Za sprawą największej czeskiej pisarki, Bożeny Němcovej żagański park uwieczniony został w literaturze światowej, w opowiadaniu Sestry (Siostry, 1855 r.).

MITTELPARK – FASANERIE

Ein Teil des Parks (eine Insel) liegt zwischen den zwei Armen des Bober. Nachdem die Herzogin Dorotea de Talleyrand-Périgord (1844) ihre Herrschaft übernommen hatte, wurden Bemühungen unternommen, den ganzen Park einschließlich der Fasanerie aufzuräumen. Als 1850 der tote Arm des Bobers zugeschüttet wurde, wurde hier Ordnung gemacht. Die Wanderwege wurden abgesteckt, Sehenswürdigkeiten mit steinernen Felsblöcken markiert und Dorotheas Brücke (später zu Ehren von Friedrich Wilhelm IV. „Königlich“ genannt), die diesen Teil des Parks mit dem Bahnhof und dem Oberpark verbindet, angelegt. Im Jahre 1851 wurden das versumpfte Radziwill-Tal und Dorotheas Wiese, die im nördlich-westlichen Teil der Fasanerie liegt, entwässert. 1935 wurde hier ein städtisches Freibad gebaut. Das Aussehen des Badepavillons wurde von der Architektur des Fernen Ostens beeinflusst. Auf dem Badegelände ist ein Felsblock mit der Inschrift Dorotheen-Aue erhalten. Dank der größten tschechischen Schriftstellerin Božena Němcová wurde der Saganer Park in der Weltliteratur, in der Erzählung *Sestry* (*Schwester*, 1855), verewigt.

24

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

 TEATR MIEJSKI

Teatr miejski został zbudowany w II połowie XIX stulecia. Oprócz przedstawień teatralnych organizowano w nim również koncerty charytatywne. Po I wojnie światowej teatr został przebudowany i uroczystie otwarty jesienią 1920 r. (Apollo – Theater). Przed 1939 r. posiadał jedną z największych scen teatralnych w tej części Śląska (pełniącą również funkcję sali kinowej), a także dość obszerną widownię (600 miejsc). W budynku teatru znajdował się także lokal gastronomiczny z ogrodem Apollo – Restaurant. Po wojnie, do końca lat 60. XX w. w budynku dawnego teatru znajdowało się kino Jedność, a następnie restauracja. Po sprzedaży obiektu prywatnemu właścicielowi w budynku mieści się lokal gastronomiczny i kilka placówek handlowych.

STADTTHEATER

Das Stadttheater wurde in der 2. Hälfte des 19. Jh. gebaut. Außer der Theaterausstellungen wurden hier auch Wohltätigkeitskonzerte gegeben. Nach dem 1. Weltkrieg wurde das Theater umgebaut und im Herbst 1920 (*Apollo – Theater*) feierlich eröffnet. Vor dem Jahr 1939 wurde es mit einer der größten Theaterbühne in diesem Teil des Schlesiens (mit einer weiteren Funktion als Kinosaal) und einem geräumigen Zuschauerraum (600 Plätze) ausgestattet. Im Theatergebäude befand sich auch das Gastronomie-Lokal „*Apollo-Restaurant*“ mit Garten. Nach dem Krieg, bis zum Ende der 60er-Jahre des 20. Jhs., befand sich im ehemaligen Theatergebäude das Kino *Einheit (Jedność)* und später ein Restaurant. Nach dem Verkauf des Objektes an einem privaten Besitzer befinden sich hier ein Gastronomie-Lokal und ein paar Handelsgeschäfte.

25

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

RYNEK

Wytoczony w pierwszej połowie XIII w. rynek na planie kwadratu miał wymiary 370 X 400 m. Północna część rynku zwana była Rynkiem Maślanym (w dni targowe sprzedawano tutaj nabiał), południowa – Rynkiem Zbożowym (sprzedawano produkty zbożowe). Do najcenniejszych zachowanych budowli należą cztery renesansowe kamienice w południowej pierzei rynku, pochodzące z końca XVI wieku (*nr 7, 8, 9, 10*). W zachodniej części dawnego Rynku Zbożowego zachował barokowy budynek (*nr 4 – 5*) oraz budynek dawnej Miejskiej Kasy Oszczędnościowej wzniesiony przed II wojną światową, na którego fasadzie widnieją wyobrażenia dwóch lwów trzymających tarczę z herbem miasta (*nr 3*). W części północnej dawnego Rynku Maślanego zachował się zespół barokowych kamieniczek z XVIII wieku (*nr 27, 28, 29, 30, 31*). Bogate mieszczańskie rodziny (Scheffer, Fechner Herrmann) mieszkali w okazałych kamienicach ulokowanych na żagańskim rynku. W domach zlokalizowanych na rynku przyszli na świat **Adolf Engler** (*ur. w 1844 r.*), słynny niemiecki botanik i fitogeograf, twórca ogrodu botanicznego w Berlinie – Dahlem oraz pisarz **Johannes Richard zur Megede** (*ur. w 1864 r.*). Nie zachowała się do dnia dzisiejszego żagańska siedziba rady miast i burmistrza – ratusz, który znajdował się w zachodniej pierzei rynku. Wypalony w czasie działań wojennych budynek ratusza został po wojnie rozebrany, podobnie jak wiele wspólnych kamienic z renesansowymi portalami.

DER MARKT

Der in der ersten Hälfte des 13. Jhs. festgelegte Markt in Form eines Quadrates war 370 x 400 m groß. Der nördliche Teil des Marktes wurde Buttermarkt genannt (an Markttagen wurden dort Milchprodukte und Eier verkauft), der südliche – Getreidemarkt (verkauft wurden dort Nahrungsmittel). Zu den wertvollsten erhaltenen Gebäuden zählen vier Renaissance-Mietshäuser in der südlichen Frontfassade des Marktes, die aus dem Ende des 16. Jhs. stammen (Nr. 7, 8, 9, 10). Im westlichen Teil des alten Getreidemarktes blieb ein Barockhaus erhalten (Nr. 4 – 5) und das Gebäude der alten Stadtparkasse, das vor dem 2. Weltkrieg errichtet wurde, an dessen Fassade Darstellungen von zwei Löwen zu sehen sind, die ein Wappenschild mit dem Wappen der Stadt halten (Nr. 3). Im nördlichen Teil des alten Buttermarktes blieb ein Komplex von Barockmietshäusern aus dem 18. Jh. erhalten (Nr. 27, 28, 29, 30, 31). Reiche bürgerliche Familien (Scheffer, Fechner, Hermann) wohnten in prachtvollen Mietshäusern, die sich am Saganer Markt befanden. In den am Markt stehenden Häusern kamen **Adolf Engler** (geb. 1844), berühmter deutscher Botaniker und Phytogeograph, der Schöpfer des botanischen Gartens „Dahlem“ in Berlin und der Schriftsteller **Johannes Richard zur Megede** (geb. 1864) zur Welt. Der Sitz der Saganer Stadtverwaltung und des Bürgermeisters – das Rathaus, das sich in der westlichen Frontfassade befand, blieb bis zum heutigen Tage nicht erhalten. Das während der Kriegshandlungen abgebrannte Rathausgebäude wurde nach dem Krieg abgerissen, ebenso wie viele prachtvolle Mietshäuser mit Renaissanceportalen.

26

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

SYNAGOGA

W średniowiecznym bastionie miejskim o wymiarach - 22,0 x 6,50 m i grubości kamiennego muru ok. 1 m w połowie XIX w. żagańska gmina żydowska urządziła synagogę. Podczas „Nocy Kryształowej” 9/10 listopada 1938 r. Niemcy naziści spalili świątynię, którą następnie rozebrano. Na frontonie świątyni nad wejściem umocowane były dwie tablice z napisami w języku hebrajskim. Napis usytuowany nad wejściem do synagogi głosił: *„Te drzwi poświęcone zostały Panu, sprawiedliwi winni przez nie wchodzić”*. Wyżej umieszczony napis brzmiał: *„Ten Dom jest domem bożym dla wszystkich ludzi”*.

Wewnątrz synagogi znajdowała się tablica fundacyjna, na której umieszczony był napis w języku niemieckim: *Świątynia ta została zbudowana w 5617 roku zbiorowym i jednomyślnym wysiłkiem członków gminy żydowskiej w Żaganiu, której członkami zarządu są panowie: M. Wierner, B. Lewyn, dr. M. Beerel.*

SYNAGOGE

In der mittelalterlichen Stadtmauerbastion mit einer Größe von 22,0 x 6,50 m und einer Mauerbreite von ca. 1 m gründete die Saganer Judengemeinde in der Hälfte des 19. Jahrhunderts eine Synagoge. In der „Kristallnacht“ vom 9. auf den 10. November 1938 verbrannten deutsche Nazis die Synagoge, die später abgerissen wurde. Zwei Tafeln mit Aufschriften auf Hebräisch wurden am Vordergiebel des Tempels über dem Eingang angebracht. Über dem Eingang zur Synagoge stand: „Diese Tür wurden dem Herrn gewidmet, die Gerechten sollten durch sie eintreten“. Der oben angebrachte Aufschrift lautete: „Dieses Haus ist ein Gotteshaus für alle Menschen“.

In der Synagoge befand sich eine Stiftungstafel, an der auf Deutsch stand: *Das Gotteshaus wurde im Jahre 5617 dank der vereinten Bemühungen der Mitglieder der Judengemeinde in Sagan erbaut, dessen Vorstandsmitglieder Herren: M. Wiener, B. Levyn, dr. M. Beerel sind.*

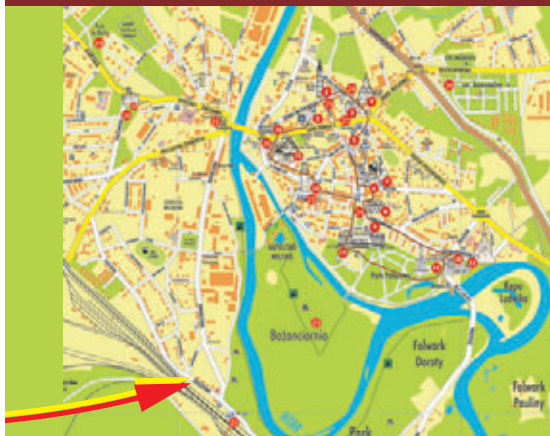

27

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

PLAC JANA KEPLERA

Na tym placu usytuowanym na zewnątrz obwarowań miejskich przy bramie szpitalnej i kościele p.w. św. Ducha znajdował się od XIV w. cmentarz. Po 1539 r. znacznie powiększony cmentarz służył za miejsce pochówku dla członków gminy ewangelickiej. Tutaj swój ostatni spoczynek znaleźli m.in. radca handlowy Fechner (1757 - ok. 1822), Johann Friedrich Schink (1755 - 1835) – krytyk teatralny, poeta i dramaturg, Karl hrabia von Schulenburg-Vitzenburg (+1856 r.), trzeci mąż księżnej Wilhelminy, administrator księstwa żagańskiego. W dniu 6.08.1857 r. na cmentarzu odbył się ostatni pochówek. W 1909 r. na placu ustawiono kamienny obelisk upamiętniający dwóch żagańskich literatów: Johanna F. Schinka oraz Karla Ch. Weisfloga. Plac po zlikwidowanym cmentarzu nazwano placem J. Keplera - wielkiego astronoma, który wg miejscowej, niepotwierdzonej tradycji, w czasie swojego pobytu w Żaganiu 1628-1630) miał prowadzić obserwacje nieba z wieży przy bramie szpitalnej. Bramę miejską i wieżę zburzono w 1848 r., a na miejscu gdzie stała wieża zbudowano w 1856 r. kupiecką restaurację i hotel (obecna Piastowska). W okresie międzywojennym na placu przy restauracji zbudowano stację transformatorową będącą miniaturą wieży i baszty szpitalnej. Nieopodal w 1931 r. odsłonięto nie zachowany do dzisiaj pomnik ku czci mieszkańców Żagania poległych w czasie I wojny światowej. W 2000 r. w centralnym punkcie dawnego cmentarza odsłonięto pamiątkowy głaz z medalionem Johannes Keplera wykonany przez niemieckiego artystę Bernd Heinemann z Netphen.

JOHANNES -KEPLER-PLATZ

Auf diesem Platz, der sich außerhalb der Festungsmauern neben der Krankenhauspforte und der Kirche des Heiligen Geistes befand, war seit dem 14. Jh. ein Friedhof. Nach 1539 diente der erheblich vergrößerte Friedhof als Bestattungsort für Mitglieder der evangelischen Gemeinde. Hier ruhten u.a. der Handelsrat Fechner (1757 – ca. 1882), der Theaterkritiker, Poet und Dramatiker Johann Friedrich Schink (1755 - 1835), Graf Karl von Schulenburg-Vitzenburg (+1856), dritter Ehemann der Herzogin Wilhelmine und Verwalter des Herzogtums Sagan. Am 6.08.1857 fand die letzte Beerdigung statt. Im Jahr 1909 wurde auf dem Platz ein Obelisk aus Stein für zwei Saganer Schriftsteller: Johann F. Schink und Karl Ch. Weisflog zu Ehren aufgestellt. Der Platz wurde nach der Liquidation des Friedhofes zum J. Kepler-Platz umbenannt – zu Ehre des großartigen Astronomen, der laut einheimischer, unbestätigter Historie, den Himmel vom Turm an der Krankenhauspforte während seines Aufenthaltes im Sagan 1628-1630 beobachtete. Das Stadttor und der Turm wurden 1848 abgerissen, und dort, wo früher der Turm stand, wurden 1856 ein Kaufmannrestaurant und ein Hotel (derzeitig „Piastowska“) erbaut. In der Zwischenkriegszeit wurde auf dem Platz neben dem Restaurant eine Stromwandelstation gebaut in Form eines Modells des Turmes und der Krankenhausbastei. Im Jahr 1931 wurde nicht weit entfernt ein bis heute nicht erhaltenes Denkmal zu Ehren im 1. Weltkrieg gefallener Saganer Einwohner enthüllt. Im Jahr 2000 wurde ein Gedenkstein mit einem Medaillon mit Johannes Kepler, der von dem deutschen Künstler Bernd Heinemann aus Netphen geschaffen wurde, im zentralen Punkt des ehemaligen Friedhofes enthüllt.

28

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

SZKOŁA ŚREDNIA DLA CHŁOPCÓW

Budynek zbudowany w latach 1899 – 1900 w stylu neogotyckim z przeznaczeniem na szkołę średnią dla chłopców (*Knaben-Mittelschule*), którą otwarto 19 kwietnia 1900 r. Szkoła ta, utworzona w Żaganiu w 1549 r., była jedną z najstarszych ewangelickich średnich szkół na Śląsku. W budynku szkoły ulokowana była biblioteka ludowa z czytelnią (od 1905 r.) oraz Muzeum Starożytności (*Altertums-Museum*), w którym zgromadzono eksponaty związane z historią miasta. Obecnie w budynku znajduje się Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1.

Obok szkoły usytuowany jest zbudowany z czerwonej cegły budynek **dawnej miejskiej sali gimnastycznej** z 1895 r.

DIE KNABEN -MITTELSCHULE

Das Gebäude wurde in den Jahren 1899 – 1900 im Neogotischen Stil gebaut und war die Mittelschule für Knaben (*Knaben-Mittelschule*), welche am 19. April 1900 eröffnet wurde. Diese Schule, die 1549 in Sagan errichtet wurde, war eine der ältesten evangelischen Mittelschule in Schlesien. In dem Gebäude befand sich die Volksbibliothek mit einem Lesesaal (seit 1905) und das *Altertums-Museum*, in dem Exponate gesammelt wurden, die mit der Geschichte der Stadt verbunden waren. Zurzeit befindet sich in dem Gebäude die öffentliche Grundschule Nr. 1.

Neben der Schule ist ein Gebäude aus roten Ziegelsteinen gebaut worden, **früher städtische Turnhalle** aus dem Jahre 1895.

29

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

MIEJSKIE LICEUM
DLA DZIEWCZĄT

W budynku obecnego Zespołu Szkół Technicznych i Licealnych do 1945 r. znajdowała się miejska szkoła dla dziewcząt, którą otwarto 26 września 1859 r. W 1897 r. placówka uzyskała status szkoły średniej, a w 1913 r. (po połączeniu ze szkołą prywatną) wyższej. Z żagańską ewangelicką szkołą dla dziewcząt związana jest postać znanej pisarki śląskiej, *Valeski hrabiny von Bethusy - Huc* z domu *von Reiszwitz (1849 - 1926)*. Urodzona w Kielbasinie na Górnym Śląsku w latach 1862 - 1863 uczęszczała do żagańskiego instytutu dla dziewcząt - szkoły uznawanej wówczas na Śląsku za elitarną, nad którą patronat sprawowała księżna żagańska Dorota de Talleyrand - Périgord. Po wojnie w budynku dawnego liceum ulokowano zawodową szkołę o kierunku technicznym. W latach 60. XX w. nadbudowano piętro na budynku dawnego liceum i rozbudowano szkołę w kierunku południowym.

STÄDTISCHE OBERSCHULE FÜR MÄDCHEN

In dem jetzigen Schulgebäude des Technischen-Allgemeinbildenden-Schulkomplexes befand sich bis zum Jahr 1945 die städtische Mädchenschule, welche am 26. September 1859 eröffnet wurde. Im Jahre 1897 erhielt sie den Status der Mittelschule, und im Jahre 1913 (nach der Vereinigung mit einer Privatschule) der Oberschule. Mit der Saganer evangelischen Schule für Mädchen ist die bekannte schlesische Schriftstellerin *Valeski der Gräfin von Bethusy - Huc* geborene *von Rechwitz* (1849 - 1926) verbunden. Sie kam in Kielbasino in Oberschlesien zur Welt. In den Jahren 1862 - 1863 hat sie das Saganer Institut für Mädchen besucht – die Schule war damals in Schlesien eine Eliteschule, über die die Saganer Herzogin Dorota de Talleyrand – Périgord die Schirmherrschaft hatte. Nach dem Krieg wurde im Gebäude der ehemaligen Oberschule eine Technische Fachschule errichtet. In den 60-er Jahren des 20. Jhs. wurde das Gebäude um ein Stockwerk erhöht und die Schule wurde in südlicher Richtung erweitert.

30

ŻAGAŃSKI SZLAK KSIĄŻĘCY

CMENTARZ
KOMUNALNY

Cmentarz komunalny (przed 1945 r. ewangelicki) otwarty został w 1857 r., a powiększony w 1907 i 2003 r. Kaplica została zbudowana w 1865 r. Wiele zasłużonych dla miasta osób znalazło tutaj miejsce swojego ostatniego spoczynku. Zdeastrowany po wojnie cmentarz został wpisany do rejestru zabytków w latach 70. XX w. Część wartościowych płyt nagrobnych została ustawiona w lapidarium zlokalizowanym w zachodniej części nekropolii. Najstarsza płyta nagrobna pochodzi z 1862 r. Żołnierze zmarli w lazarecie w czasie I wojny światowej spoczywają w odrestaurowanej kwaterze. Na cmentarzu pochowano, w nie zachowanych zbiorowych mogiłach, zmarłych w czasie walk i po ich zakończeniu cywilnych mieszkańców miasta oraz ok. 1500 żołnierzy niemieckich poległych w czasie walk o miasto lub zmarłych w obozach jenieckich. W centrum lapidarium umieszczono dwujęzyczną tablicę poświęconą wszystkim osobom pochowanym na tym cmentarzu. Napis w j. polskim umieszczony na tablicy brzmi:

„Pamięci mieszkańców naszego miasta oraz ofiarom wojen i totalitarnej przemocy pochowanym na tym cmentarzu. Niech spoczywają w spokoju”

Na cmentarzu znajdują się także pomniki upamiętniające: Sybiraków, więźniów hitlerowskich obozów oraz nauczycieli i pracowników oświaty.

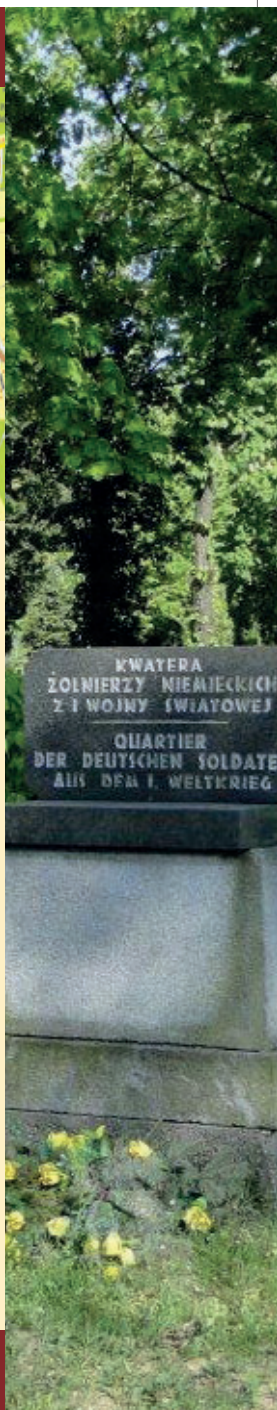

KOMMUNALE FRIEDHOF

Der Kommunale Friedhof (vor 1945: Evangelischer Friedhof) wurde im Jahre 1857 angelegt und 1907 und 2003 erweitert. Die Kapelle wurde 1865 erbaut. Viele Personen, die sich für die Stadt verdient gemacht haben, fanden hier ihre letzte Ruhe. Der nach dem Krieg zerstörte Friedhof wurde in den 70er Jahren des 20. Jahrhunderts ins Register der Sehenswürdigkeiten eingetragen. Ein Teil der wertvollen Grabplatten wurde ins Lapidarium im westlichen Teil der Nekropole verlagert. Die älteste Grabplatte stammt aus dem Jahr 1862. Die Soldaten, die im 1. Weltkrieg im Lazarett verstorben sind, ruhen in einem renovierten Quartier. Auf dem Friedhof wurden die während und nach dem Krieg verstorbenen Zivilisten, ca. 1.500 gefallene deutsche Soldaten und Verstorbene, in Gefangenengräbern in Massengräbern beigesetzt. Im Zentrum des Lapidariums wurde eine zweisprachige Tafel zu Ehren aller Personen, die auf diesem Friedhof begraben wurden, angebracht. Die Aufschrift auf Polnisch lautet:

„Zum Andenken an Einwohnern unserer Stadt und Kriegsoptionen und der totalitären Gewalt, die auf diesem Friedhof begraben wurden. Sollen sie in Frieden ruhen“

Auf dem Friedhof befinden sich auch Denkmäler, die nach Sibirien verbannte Gefangene der nationalsozialistischen Lager sowie Lehrer und Schularbeiter unvergessen machen.

Partner Projektu

Stowarzyszenie Region Księcia Pücklera

Data założenia: 20 marca 2000

Cele Stowarzyszenia (zgodne ze statutem)

- Promocja i rozwój regionu „Fürst-Pückler”
- wspieranie współpracy międzynarodowej, spotkanie i tolerancja

poprzez:

- realizację projektów z obszaru kultury
- połączenie indywidualnych zaangażowań w celu wyzwolenia dalszych działań oraz lepszego transgranicznego połączenia istniejącego potencjału tak, aby region uczynić bardziej wartościowym i atrakcyjnym
- realizację projektów o walorach kulturalnych, turystycznych i gospodarczych
- informowanie opinii publicznej, m.in. poprzez informacje w prasie, wystawy itp.
- zapoznanie z regionem

Nasi członkowie

- gminy
- przedsiębiorstwa
- stowarzyszenia
- fundacje
- osoby prywatne

Nasz adres

Förderverein Fürst-Pückler-Region e.V.
Berliner Str. 33
02953 Bad Muskau

Tel.: +49 (0) 35 77 1 / 6 11 20

Tel.: +49 (0) 35 77 1 / 9 93 09

Fax: +49 (0) 35 77 1 / 6 11 24

Kalendarz imprez na stronie www.fuerst-pueckler-region.de

Projektpartner

Fürst-Pückler-Region

Gründungsdatum: 20. März 2000

Vereinsziele (lt. Satzung)

- Förderung und Entwicklung der „Fürst-Pückler-Region“
- Förderung internationaler Zusammenarbeit, Begegnung und Toleranz

durch:

- Durchführung von kulturellen Projekten
- Vernetzung von Einzelengagements, um damit weitere Aktivitäten auszulösen, sowie vorhandenes Potential grenzübergreifend besser zu vernetzen, um die Region lebenswerter und attraktiver zu machen.
- Durchführung von kulturellen, touristischen und wirtschaftlichen Projekten
- Aufklärung der Öffentlichkeit, u. a. durch Presseinformationen, Ausstellungen u. a.
- Bekanntmachung der Region

Unsere Mitglieder

- Kommunen
- Unternehmen
- Vereine
- Stiftungen
- Privatpersonen

Unsere Anschrift

Förderverein Fürst-Pückler-Region e.V.

Berliner Str. 33

02953 Bad Muskau

Tel.: +49 (0) 35 77 1 / 6 11 20

Tel.: +49 (0) 35 77 1 / 9 93 09

Fax: +49 (0) 35 77 1 / 6 11 24

Veranstaltungskalender am www.fuerst-pueckler-region.de

www.um.zagan.pl

Unia Europejska, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Inwestujemy w waszą przyszłość.
Europäische Union, Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft!

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu
Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy
Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) - Saksonia 2007-2013.
Fundusz Małych Projektów i Projekty Sieciowe Euroregionu
„Sprewa-Nysa-Bóbr” oraz budżetu państwa.
Inwestujemy w Waszą przyszłość!

